

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2
ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

นางสาวณัชชา เอกบุตร : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์หมู่ที่ 2 ตำบลโคกสูง
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา: อ.ดร.สาธุช วัฒนกลาง, 52 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้ มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์หมู่ที่ 2 ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมาย 4 ข้อ ของการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปัจจัยบวกและปัจจัยลบที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมาย กระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ และตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองโพธิ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ระยะเวลาระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 โดยวิธีการศึกษาเอกสารข้อมูลที่มีการรวบรวมไว้ จากการจัดเวทีชาวบ้าน การสังเกต และการสัมภาษณ์ชาวบ้านหนองโพธิ์ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์บรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ เกิดจากความร่วมมือของชาวบ้านในหมู่บ้าน และการมีส่วนร่วมในการบริหารกองทุนกับคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกในหมู่บ้านเป็นอย่างดี การมีระบบการบริหารกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ มีการจัดโครงสร้างของระบบองค์กรอย่างชัดเจน และยังมีที่ตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน และการแบ่งหน้าที่การทำงานของคณะกรรมการอย่างลงตัว มีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองทางกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ ได้เปิดโอกาสให้สมาชิกในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่สมบูรณ์มากพอที่จะพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือ และความช่วยเหลือจากชุมชนภายนอกอยู่บ้าง สมาชิกในหมู่บ้าน มีความร่วมมือร่วมใจ มีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยการศึกษาจากการเข้าร่วมกิจกรรมตามวันสำคัญทางศาสนา

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

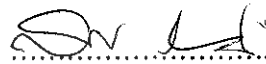
ลายมือชื่อนักศึกษา.....นางสาวณัชชา เอกบุตร.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....ดร.สาธุช วัฒนกลาง.....

หน้าอนุมัติ

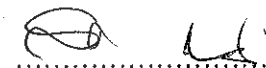
อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณา
สารนิพนธ์ฉบับนี้ เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาบริหารจัดการและประเมินโครงการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อ.ดร.सानุช ณ ถลาง)

กรรมการสอบ

(อ.ดร.सानุช ณ ถลาง)

(ผ.ศ.ดร.อัญชลี วีรณรักษ์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

(รองศาสตราจารย์ทองพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่..... เดือน 3 ปี 2545 พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากความร่วมมือและความกรุณาจากผู้มีพระคุณหลายท่านซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่งทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย ทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข
- รองศาสตราจารย์ ดร.องค์การ อินทร์พรชัย
- อาจารย์ ดร.พัฒนา กิติอาษา ผู้สอนชุดวิชาการวิจัยชุมชน
- อาจารย์สุริยา สมุทคุปดี ผู้สอนชุดวิชาการวิจัยชุมชน
- รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต ไช้มุก ผู้สอนชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา
- รองศาสตราจารย์ ดร.ไท ทิพย์สุวรรณกุล ผู้สอนชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา
- อาจารย์ ดร.सानุช ณ ถลาง อาจารย์ที่ปรึกษา
- อาจารย์ ดร.อัญชลี วรรณรักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษา
- พัฒนาการตำบลโคกสูง
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณชาวบ้านหมู่บ้านหนองโพธิ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

(นางสาวณัชชา เอกบุตร)

1 กันยายน 2545

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	1
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีการดำเนินการ.....	2
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	4
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ4	
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ.2544.....	5
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	7
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง...7	
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	8
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	10
7. หลักการประเมินโครงการแบบชีพฟ์โมเดล	11

สารบัญ

หน้า

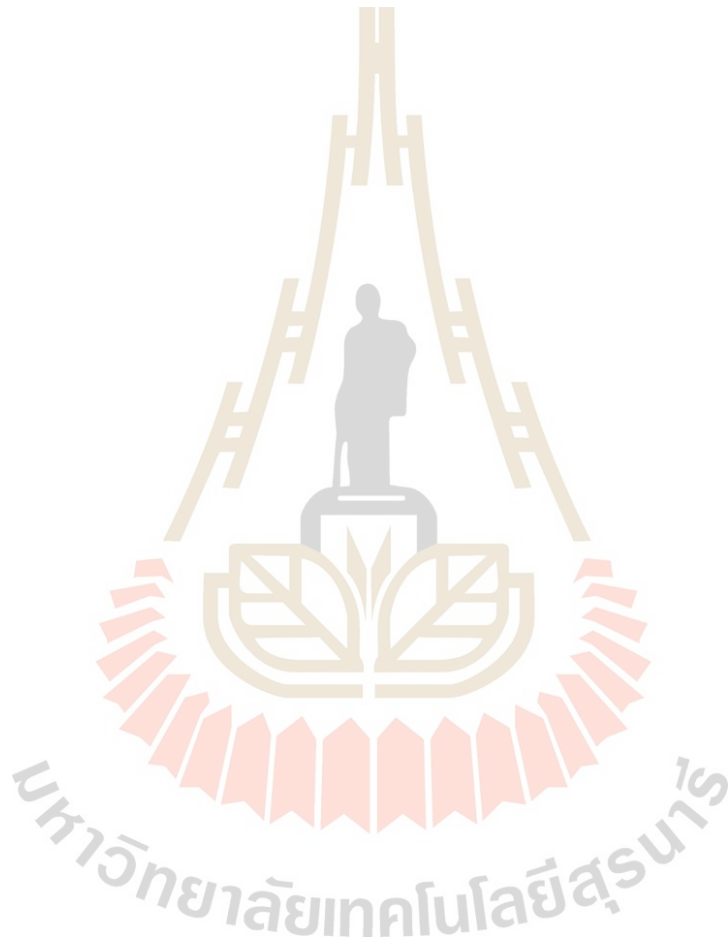
บทที่ 3	วิธีดำเนินการประเมินโครงการ.....	12
	1.วิธีการประเมินโครงการ.....	12
	2.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	16
	3.ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	16
	4.เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	18
	5.การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	19
	6.การวิเคราะห์ข้อมูล.....	20
บทที่ 4	ผลการติดตามประเมินโครงการ.....	21
	1.ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	21
	2.ผลการประเมินระดับท้องถิ่น.....	31
	3.ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	33
	4.ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้.....	35
	5.สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	36
บทที่ 5	สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	38
	1.สรุปผลการประเมินโครงการ.....	38
	2.ผลการดำเนินการ.....	38
	3.อภิปรายผล.....	39
	4.ข้อเสนอแนะ.....	40

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1.ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ	13
2.ระบบการทำงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระบบ A	14
3.ระบบการทำงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระบบ B	15

สารบัญตาราง

ตารางที่

ตารางแสดงหนี้สินต่างประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย

หน้า

29

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

จากเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมา ปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่อยู่คู่คนไทยตลอดมา ไม่สามารถหาแนวทางแก้ไขได้ นับตั้งแต่ประเทศไทยประกาศลดค่าเงินบาทระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ส่งผลกระทบต่อประชาชน เกิดการว่างงาน ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนคณะรัฐบาลเป็นคณะรัฐบาลของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร มีนโยบายช่วยเหลือประชาชน นโยบายกองทุนหมู่บ้าน

ตามที่นโยบายของรัฐบาล ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนจะเป็นผู้กำหนดบทบาทของตนในอนาคต เพื่อเป็นการสร้างรายได้ เสริมอาชีพ ลดรายจ่าย สามารถพึ่งพาตนเองได้แบบยั่งยืน

จากความพร้อมทุกด้านของหมู่บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2 ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เริ่มจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 จัดตั้งเวทีประชาคมชาวบ้าน เพื่อประชุมอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท การที่จะทำให้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้าน จะบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่รัฐบาลได้กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด โดยการประเมินกองทุนหมู่บ้าน มีนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรเข้ามาทำหน้าที่ประเมินกองทุนหมู่บ้าน ผู้เขียนเข้ามาประจำหมู่บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2 และเขียนเรียบเรียงรายงานในการประเมินในรูปแบบของ “สารนิพนธ์” (Substantive Report) เพื่อแสดงให้เห็นจุดอ่อนของหมู่บ้านที่ควรนำไปปรับปรุง เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เขียนในด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งเสริมสร้างประสบการณ์การทำงานในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2 จะบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

2. เพื่อศึกษาศักยภาพความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2

3. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

4. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่การดำเนินชีวิต อาชีพ รายได้ เพื่อเป็นข้อมูลให้รัฐบาลต่อไป

3. กรอบความคิดทฤษฎี

ตามแนวความคิดการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เรียกว่ารูปแบบการประเมินแบบ (CIPP MODEL) แบบจำลองจะประเมินบรรลุวัตถุประสงค์ การประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ แบบจำลองซีพีจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินและดูผลสำเร็จของโครงการ

4. วิธีดำเนินการ

จากนโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนในชุมชนช่วยเหลือตัวเองได้แบบยั่งยืน มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นรากฐานของระบบเศรษฐกิจในระดับประเทศ

การดำเนินการประเมินโครงการ เริ่มตั้งแต่มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเป็นครั้งแรกของหมู่บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2 ผู้เขียนต้องทำการศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ผู้เขียนได้ปฏิบัติงานอยู่โดยมีสมาชิกกองทุนทั้งหมด 77 ราย สมาชิกที่ยื่นเรื่องขอกู้เงินมี 69 ราย ศักยภาพของกองทุนหมู่บ้านจะยั่งยืนเพียงใดขึ้นอยู่กับ การติดตามประเมินผล ผู้เขียนต้องเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ ข้อมูลที่ใช้เก็บเรียกว่า ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารณำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติได้หลากหลายวิธี เช่น จำนวนของประชากรในหมู่บ้าน รายได้ของชาวบ้าน ส่วนการเก็บข้อมูลแบบข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบบรรยาย เกี่ยวกับการแสดงทัศนคติความคิดเห็น ซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูลต่างจากข้อมูลเชิงปริมาณ

5.ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เมื่อสิ้นสุดการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหมู่บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2 ผลที่คาดว่าจะได้รับมีดังนี้

1. ได้ทราบถึงกระบวนการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2
2. ได้ทราบถึงศักยภาพความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์
3. ได้มีการจัดการบริหารกองทุนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. ได้ทราบถึงสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่การดำเนินชีวิต อาชีพ รายได้ ของชาวบ้านและ

เป็นข้อมูลให้รัฐบาลต่อไป

บทที่ 2

ปริทรรศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลเพื่อช่วยให้ชาวบ้านพึ่งพาตัวเองได้แบบยั่งยืน เสริมรายได้ อาชีพ ลดรายจ่าย มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน ผู้เขียนได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาบ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2 ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ทั้งที่เป็นนโยบาย หลักการ ระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสรุปได้ดังนี้

1. นโยบายหลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แสดงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการสร้างอาชีพเสริมและรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก เป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. การมีความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชน ของคน ครอบครัว การควบคุมดูแลกัน ประสพการณ์ การบริหารจัดการกองทุนและสังคม
2. การบริหารจัดการกองทุนของหมู่บ้าน ทั้งที่เป็นเงินอุดหนุนกองทุนหมู่บ้าน ทุนทางสังคมของชุมชนและกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น ที่มีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน
3. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดินให้ส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมในด้านวิชาการและสนับสนุนจัดการกองทุน โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
4. การติดตามประเมินผลและเครื่องมือชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง
5. เสริมสร้างสำนึกการเป็นชุมชนและท้องถิ่น
6. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและทั้งภูมิปัญญาของตนเอง
7. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
8. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ชุมชน ราชการ เอกชน

9. การกระจายอำนาจในท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
2. ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชน ให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเองมีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม
5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (เพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2544)
3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (เพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2544)

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกอบด้วย 2 หมวดดังต่อไปนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบดังนี้คือ

1. ให้มีคณะกรรมการคนหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” มีชื่อย่อว่า กทบ.

2. คณะกรรมการกองทุนมรวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี

3. กรรมการกองทุนจะพ้นจากตำแหน่งก็ต่อเมื่อ

1. ตาย

2. ลาออก

3. คณะกรรมการกองทุนมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการกองทุนทั้งหมดที่มีอยู่

4. เป็นบุคคลล้มละลาย

5. ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

6. ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

7. ถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ

4. การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

5. คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหาร

2. กำหนดแผนการจัดหา และการจัดสรรเงินทุน

3. การจัดทำร่างกฎหมาย

4. กำหนดแผนงานและอกระเบียบข้อบังคับ

5. อกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน

6. อกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

7. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน

8. อกระเบียบคำสั่งและประกาศอื่น ๆ

9. รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

หมวด 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีอำนาจหน้าที่ต่อไปนี้

1. บริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุน

2. อกระเบียบข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารกองทุน

3. รับสมัครและจัดทำทะเบียนสมาชิก

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่กรรมการกองทุนกำหนดหรือมอบหมาย

3. หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกรรมการกองทุนนั้นให้คณะกรรมการกองทุนออกข้อบังคับกองทุนตามมติของที่ประชุมสมาชิก

1. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
2. มีอายุ ตั้งแต่ 20ปีขึ้นไป
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนามีความรับผิดชอบเสียสละมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ติงเสพติด และไม่มีประวัติเสียหายทางการเงิน
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนนั้นมี วัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

- 1.1 จำนวนประชากรในหมู่บ้าน
- 1.2 จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน
- 1.3 อาชีพของประชากรในหมู่บ้าน 1 ชุมชน
- 1.4 ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้าน 1 ชุมชน
- 1.5 รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้าน

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 2.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการประชุมเพื่อกำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.2 วิธีการคัดเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.3 วันที่มีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.4 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทุกคนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่ระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือไม่
- 2.5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ร่วมกันประเมินประสิทธิภาพในการบริหารกองทุน
- 2.6 รายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิคณะที่ปรึกษา

ส่วนที่ 3 การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 3.1 ระเบียบข้อบังคับ สำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 3.2 ระเบียบข้อบังคับ มีข้อกำหนดในเรื่องต่อไปนี้แล้วหรือไม่
- 3.3 วิธีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับกำหนดขึ้น โดย

ส่วนที่ 4 ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นผู้กำหนดขึ้นเอง

- 4.1 จำนวนกลุ่มองค์กรชุมชนภายในหมู่บ้าน
- 4.2 ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านมีสมาชิกแล้วประกอบด้วย
- 4.3 จำนวนเงินที่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนหมู่บ้าน ในรูปของการถือหุ้น/การออม/ค่าธรรมเนียม/เงินบริจาคหรือให้เปล่าในปัจจุบัน
- 4.4 การเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสิน
- 4.5 หมู่บ้านมีความร่วมมือหรือเชื่อมโยงในการพัฒนาหมู่บ้านหรือเครือข่ายอื่นนอกจากหมู่บ้านหรือไม่

ส่วนที่ 5 แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงิน 1,000,000 บาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง

- 5.1 วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง
- 5.2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อกิจกรรมอะไรบ้าง
- 5.3 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้
- 5.4 วิชาการในการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้
- 5.5 วิธีการป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้ประกอบด้วย
- 5.6 วิธีการแก้ปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้วไม่ส่งใช้คืนเงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้
คืนตามสัญญา
- 5.7 แนวทางในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการสวัสดิการให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน
- 5.8 ข้อคิดเห็นอื่น ๆ ในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถ ในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง

เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2 ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้งกองทุนหมู่บ้าน

บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2 ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
2. เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์
3. เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
4. เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดีมีคุณธรรม 4 ประการ คือ
 - 4.1 เป็นคนมีความซื่อสัตย์
 - 4.2 เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
 - 4.3 เป็นคนไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข
 - 4.4 เป็นคนรู้รักสามัคคี

3. แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้

1. เงินที่ได้จัดสรรจากคณะกรรมการ
2. เงินกู้ยืม
3. ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
4. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
5. เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก
6. เงินค่าหุ้น
7. เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
8. เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระติดพันอื่นใด

4. คุณสมบัติของสมาชิก

1. เป็นผู้ที่มีพำนัก หรือ พักอาศัยในหมู่บ้านเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือน
2. เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน
3. เป็นผู้ที่มีพร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน

4. เป็นผู้ที่คณะกรรมการ ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
5. อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์กองทุนเป็นสำคัญ
6. มีเงินฝากสัจจะ และถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้นแต่ไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้น

ทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

1. ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน
2. ผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 4 สามารถยื่นความจำนงสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้
3. คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก
6. สมาชิกขาดหรือพ้นสภาพการเป็นสมาชิก ตามเหตุต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ตาย
2. ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
3. วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
4. ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติ ให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้เข้าร่วม

ประชุมทั้งหมดในจำนวนสมาชิก

5. จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุน หรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด

6. จงใจบิดเบือนความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
7. นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้
8. มีลักษณะ และหรือคุณสมบัติไม่ตรงกับข้อ 4 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

(รายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก)

6. การพิจารณาเงินกู้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจะต้องจัดทำเสนอขึ้น โครงการ โดยการขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุน โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน
2. วงเงินกู้ให้แก่สมาชิกต่อหนึ่งรายไม่เกินสองหมื่นบาท
3. โครงการที่สมาชิกยื่นขอกู้ต้องเป็นการกู้เฉพาะกรณี เพื่อการอันจำเป็นหรือ ประโยชน์ตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควรวงเงินกู้ไม่เกินสามพันบาท
4. การดำเนินการตาม โครงการที่ขอกู้และการจัดทำรายงานและ สมาชิกจะต้องดำเนินการโครงการที่ขอกู้ให้สำเร็จเป็น ไปตามวัตถุประสงค์ และจัดทำรายงานความก้าวหน้าตามแบบรายงานที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด

5. คัดดอกเบ็ญร้อยละ 1 บาท /เดือน (วงเงิน 20,000บาท)
6. การทำสัญญา เงินกู้ทุกประเภทต้องมีการทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการกองทุนตามแบบและเงื่อนไขที่กำหนด
7. กู้วงเงิน 20,000 บาท ต้องมีบุคคลค้ำประกัน 3 คน หรือมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน
(รายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก)

7. หลักการประเมินโครงการแบบ ชิพป์ โมเดล (CIPP MODEL)

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ (Evaluation is the process of delineating , obtaining and using information for judging alternative decision)

แบบจำลองชิพจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินสภาวะแวดล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมิน โดยทั่ว ๆ ไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยดูว่า ข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้นแต่ยังมีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

1 วิธีการประเมินโครงการ

แนวคิดและรูปแบบการประเมิน

แนวคิดและรูปแบบการประเมินของ สคริฟเวน(Scriven 's Evaluation Ideologies and Model) การประเมิน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจใช้เครื่องมือ เพื่อเก็บข้อมูลและการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมิน ซึ่งได้จำแนกการประเมินออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การประเมินยึดเป้าหมายเป็นหลัก

การประเมินระหว่างดำเนินการ(Formative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อดี ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินโครงการ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินโครงการระยะต่อไป

การประเมินผลรวม (Sumative Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดคุณค่าความสำเร็จของโครงการ

2. การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก

เป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น และนำผลกระทบอื่นๆ มาร่วมพิจารณาในการตัดสินใจคุณค่าด้วยระบบคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่สามารถรวบรวมข้อมูลสารสนเทศจากกลุ่มเป้าหมายที่มีความซับซ้อน

นอกจากนี้สคริฟเวน ได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออกเป็น 2 ลักษณะ

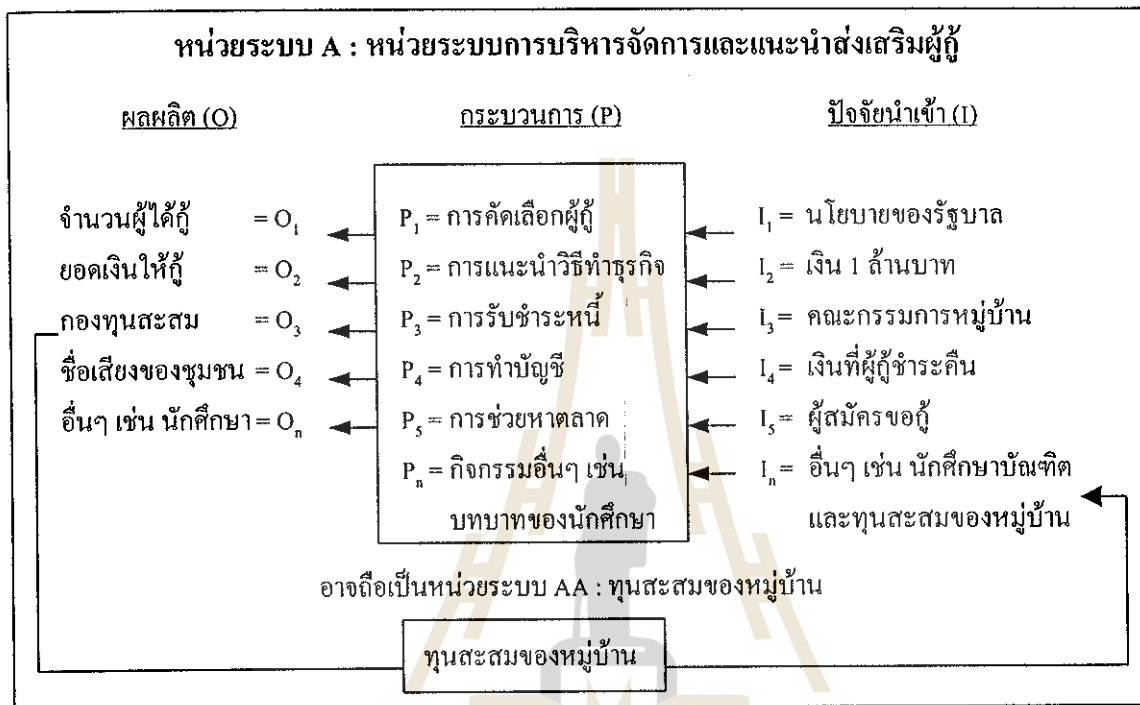
1. การประเมินคุณค่าภายใน(Intrinsic Evaluation) เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้อง เช่น จุดประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหา หรือประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้

2. การประเมินความคุ้มค่า(Payoff Evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการที่มีต่อผู้รับบริการโครงการ

แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสเตก (Stake's Concepts and Model of Evaluation) การประเมินคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย แล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายในการประเมิน โดยนำเสนอรูปแบบการประเมินเคทิแนนซ์ (Stake's Countenance Model)

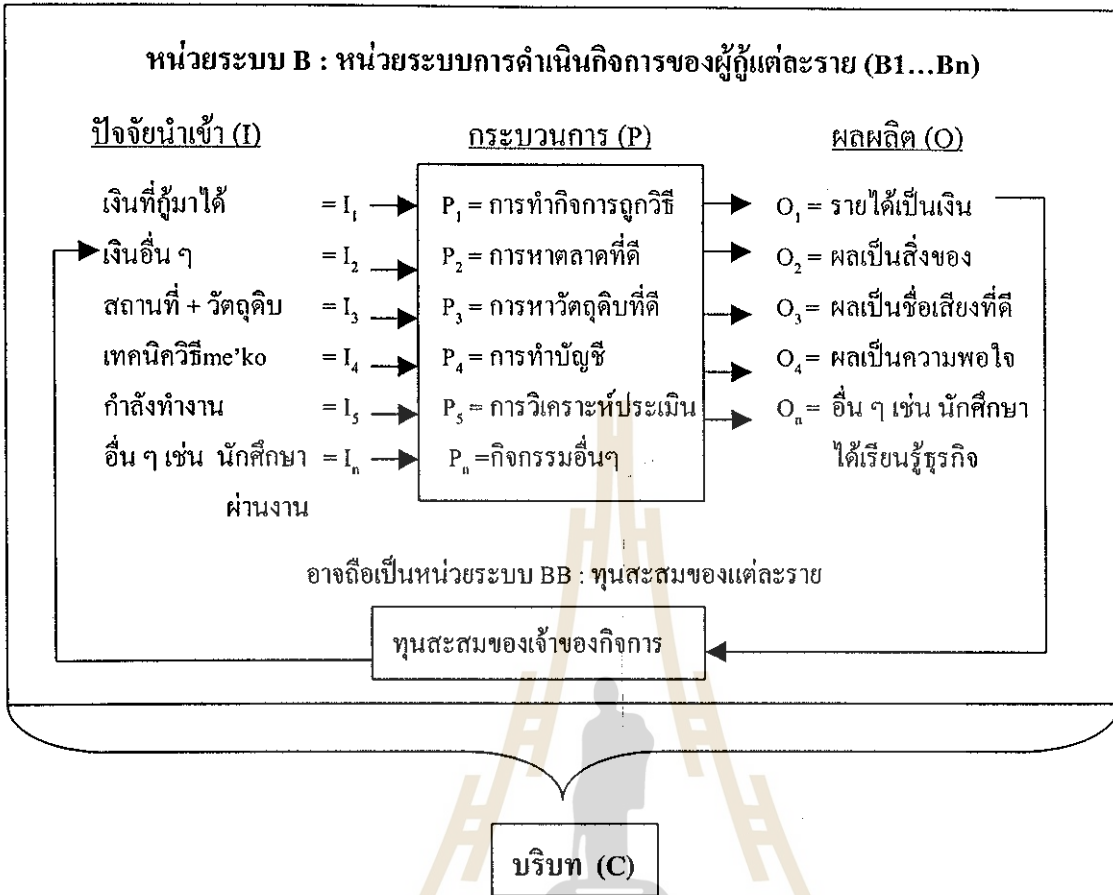
แนวคิดและรูปแบบการประเมินชิปของสตัฟเฟิลบีม(Stufflebeam 's CIPP Model) เป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ เป็นการประเมินความ

วิธีการประเมินเชิงระบบ เป็นกรอบในการระบุตัวบ่งชี้และตัวแปร สำหรับเก็บข้อมูล ในรูปของซีพีไอโมเดล ดังแผนภาพข้างล่างนี้

แผนภาพที่ 2 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำ ส่งเสริมผู้กู้โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วงคือหน่วยระบบ AA หน่วยระบบ A มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ตามรายการต่างๆ ดังปรากฏในแผนภูมิ มีกระบวนการทำงาน ได้แก่ P ตามรายการต่างๆ ดังปรากฏในแผนภูมิ และมีผลผลิต ได้แก่ O ตามรายการต่างๆ ดังปรากฏในแผนภูมิ

แผนภาพที่ 3 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบดำเนินการของผู้ดูแลราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB หน่วยระบบ B คล้ายกับหน่วยระบบ A คือเป็นหน่วยระบบของผู้ดูแลแต่ละคน มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้ดูแลราย มี P คือกระบวนการทำอาชีพตามรายการ และมี O ได้แก่ ผลผลิตตามรายการ

บริบท (C) ในที่นี้หมายถึงบริบทของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B เช่นสภาพภูมิประเทศและประชากรของชุมชน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศ และนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับกองทุนดังกล่าว (อธิบายรายละเอียดในบทต่อไป)

2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (2545) ชุดวิชาการวิจัยชุมชน.ชุด การเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมีหลายลักษณะเพื่อความสะดวกจึงจัด แบ่งประชากรของการวิจัยออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

ประชากร (Population) หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษาอาจเป็น บุคคล กลุ่ม บุคคล องค์กร หน่วยการปกครอง หรืออาจเป็นสิ่งมีชีวิตอื่นๆ หรือเป็นสิ่งไม่มีชีวิต ซึ่งมีลักษณะที่ สามารถมองเห็นและรับรู้ได้ ประเภทของประชากรที่นำมาประเมินนั้นมี 2 ประเภท ดังนี้

1. ประชากรแบบจำกัด (Finite Population) หมายถึง ประชากรที่สามารถเจนนับจำนวน ประชากรได้ทั้งหมดว่ามีจำนวนที่แน่นอนเป็นเท่าใด

2. ประชากรแบบไม่จำกัด (Infinite Population) หมายถึง ประชากรที่ไม่สามารถเจนนับ จำนวนประชากรออกมาได้ทั้งหมดว่ามีจำนวนที่แท้จริงเป็นเท่าใด

เมื่อสามารถกำหนดประชากรที่จะใช้ประเมินได้แล้ว จะต้องกำหนด “หน่วยการ วิเคราะห์” (Unit of Analysis) ในการประเมิน ซึ่งหน่วยการวิเคราะห์ต้องมีความสัมพันธ์ลักษณะ ของประชากรที่ต้องการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sampling Group) หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกขึ้นมาจากประชากรตัว อย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการประเมิน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของประชากร ที่ผู้ประเมินนำมาใช้ในการศึกษา ผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างย่อมเป็นผลการศึกษาจากประชา กรด้วยเช่นกัน กลุ่มตัวอย่างต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากร ผู้เขียนทำการวิจัยโดยสุ่มจากจำนวนประชากร การสุ่ม โดยแยกตาม อายุ เพศ อาชีพ

2. ขนาดกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรผู้เขียนเลือกสุ่มตัวอย่างจากประชา กรภายในหมู่บ้าน 20 % ของประชากรทั้งหมด ผู้ให้ข้อมูล ผู้นำหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วน ตำบล กรรมการหมู่บ้าน ประธานกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุน ผู้กู้เงินกองทุน ผู้ทรงคุณ วุฒิในหมู่บ้าน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดโครงการ

1. ตัวแปร คือ สิ่งที่มีผลต่อการดำเนินงานเก็บรวบรวมและประมวลผลข้อมูล เพราะตัว แปรอาจมีค่าคงที่หรือแปรเปลี่ยนตามโครงสร้างในการประเมินกองทุนตัวแปรเป็นแบบคุณลักษณะ เช่น อายุ เพศ วัย การศึกษา สถานะทางสังคม เจตคติ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้มีผลต่อการดำเนินงาน

3. ตัวชี้วัด คือ ข้อความที่ระบุประเด็นที่ต้องการประเมินจะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์ตามตัวชี้วัดด้านกายภาพ เช่น จำนวนเงินและบุคคลที่ได้กู้ยืม และตัวชี้วัดด้านคุณลักษณะ เช่น ความรู้สึก ความคิดเห็น ที่มีต่อสิ่งนั้นๆ อาทิ การยอมรับผลการตัดสินใจของสมาชิกส่วนมาก ฯลฯ ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการได้แก่

3.1 ตัวชี้วัดของปัจจัยเบื้องต้น เป็นตัวชี้วัดที่ระบุความสอดคล้องของประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลของปัจจัยเบื้องต้นกับผลที่ได้รับ หรือตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า

3.2 ตัวชี้วัดของกระบวนการ เป็นตัวชี้วัดที่ระบุกระบวนการดำเนินการในแต่ละช่วงเวลาว่ามีความสำเร็จที่เกิดขึ้นมากหรือน้อยเพียงใด

3.3 ตัวชี้วัดของผลผลิต เป็นตัวชี้วัดที่ระบุจำนวนหรือคุณภาพของผลผลิตที่ได้รับหลังจากโครงการได้ดำเนินการจนสิ้นสุด

3.4 ตัวชี้วัดของผลกระทบ เป็นตัวชี้วัดที่ระบุผลกระทบหรือผลลัพธ์ของโครงการที่เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินการโครงการสิ้นสุดไปแล้วระยะหนึ่ง หรือจะวัดจากตัวชี้วัดบริบทของกองทุนหมู่บ้านที่แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

3.4.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทนอก ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท
7. นิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

3.4.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นหรือตัวชี้วัดภายในท้องถิ่นประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
2. สภาพปัจจุบัน
3. ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน
4. ด้านวัฒนธรรม
5. ด้านอื่น ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ประเพณีวัฒนธรรม
6. ศักยภาพด้านความดีและความไม่เข้มแข็งของชุมชน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

1. เครื่องมือวัดแบบมาตรฐาน เป็นเครื่องมือวิจัยที่ใช้เทคนิคและวิธีการสร้างอย่างเป็นระบบ มีการนำไปทดลองเพื่อใช้วิเคราะห์หาคุณภาพ และประสิทธิภาพของเครื่องมือนั้นก่อนนำไปใช้จริง

2. เครื่องมือวัดแบบเฉพาะกิจเป็นเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเมื่อได้ผลการศึกษาตามที่ต้องการแล้วก็จะไม่ถูกนำมาใช้อีก ผลที่ได้จากการวัดก็มีความเชื่อถือได้ระดับหนึ่งและถ้ามีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้ว อาจได้เครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐานได้

เครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่

1. การสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือวิจัยที่จะต้องใช้ตัวบุคคลซึ่งในที่นี้ คือ ตัวของผู้เขียนได้มาทำหน้าที่ในการวัด โดยใช้หู และตาเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตาม ฝ้าสังเกตพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วทำการจดบันทึกข้อมูลที่ได้ไว้ป้องกันการลืม สิ่งที่ได้จากการสังเกตและเพื่อไม่ให้เกิดอคติออกนอกประเด็น ควรใช้เวลาในการสังเกตช่วงสั้น ๆ รูปแบบของการสังเกตอาจแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

1.1 การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนโดยผู้เขียนเอง เช่นการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านการรับชำระดอกเบี้ยของสมาชิก

1.2 การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นการให้ผู้อื่นสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแล้วบรรยายให้ผู้เขียนฟังในภายหลัง

2. การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการสนทนา แต่เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายตามที่ผู้เขียนกำหนดไว้ เครื่องมือการสัมภาษณ์ จะเป็นแบบเดียวกับการสังเกต ผู้สัมภาษณ์ต้องเตรียมการและเตรียมตัวให้พร้อมต้องไม่ทำให้บรรยากาศในการสัมภาษณ์เคร่งเครียด ควรพูดคุยอย่างเป็นกันเอง ควรแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ว่าต้องการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ไปใช้ทำอะไรและจะเกิดประโยชน์ในด้านใด

3. แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในรูปแบบของการสอบถามที่นิยมใช้ คือ

- แบบสอบถามแบบปลายปิด (Closed Form Questionnaire) มักจะมีข้อคำถามแบบคำตอบให้ผู้ตอบเลือกตอบ โดยมีตัวเลือกตอบ 2 – 3 ข้อ หรืออาจมีมากกว่าก็ได้

- แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Opened Form Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่ไม่มีการกำหนดคำตอบ แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ถามได้อย่างละเอียด เอกสารที่ใช้เป็นเครื่องมือประกอบ คือ แบบ บร. 1- บร. 12 จำแนกได้ดังนี้

1. การสังเกต ใช้เก็บข้อมูลใน บร. 5, 6, 10, 12
2. การสัมภาษณ์ ใช้เก็บข้อมูลใน บร. 1, 2, 3, 4, 7, 9, 11
3. การสอบถามหรือแบบสำรวจ ใช้เก็บข้อมูลใน บร. 1, 3, 9,

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลได้จากกลุ่มเป้าหมายหรือเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ตอบคำถามของประเด็นที่ต้องการประเมิน

แหล่งข้อมูล หมายถึง แหล่งที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ที่สามารถให้ข้อมูลตามตัวชี้วัดที่กำหนด เพื่อใช้ตอบประเด็นคำถาม โดยจะต้องมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการนั้นๆ ซึ่งจำแนกแหล่งข้อมูลดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตัวเอง ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต และจากแบบสอบถาม

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) ผู้ประเมินเลือกใช้ข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปไว้แล้ว นำมาตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของข้อมูล ที่สามารถตอบคำถามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ กชช.2 ค จปฐ. ทะเบียนคุมลูกหนี้เงินกู้กองทุนหมู่บ้าน ระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ สมุดบัญชีของกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ และรายงานการประชุมต่างๆ ของหมู่บ้านหนองโพธิ์

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่างๆ มี 2 ลักษณะ คือ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมได้เป็นตัวเลข สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ เช่น รายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นการบรรยายความ เกี่ยวกับความคิดเห็น และทัศนคติ สามารถนำมาวิเคราะห์คุณลักษณะ วิเคราะห์เนื้อหา เช่น ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหลังจากกองทุนหมู่บ้านฯ เข้ามาสู่หมู่บ้าน เป็นต้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้มาจัดกระทำให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อสะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความ และสรุปความ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูล แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์ โดยการเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ระดับของข้อมูล เป็นต้น แล้วนำข้อมูลนั้นๆ มาคำนวณด้วยมือ เครื่องคำนวณ หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ เช่น จำนวน ประชากร อายุ เพศ กลุ่มเป้าหมาย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ หรือความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนด ซึ่งได้จากการแบบสอบถาม การบันทึกผลการสัมภาษณ์ และจากการสังเกต แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ เช่น ทศนคติของประชาชนที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน

- การวิเคราะห์ประเด็นด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการแจงประเด็นที่ประเมิน เป็นประเด็นย่อยหลายๆ ประเด็น

- การจัดกลุ่มเชิงคุณภาพ ด้วยการจำแนกประเภทของสิ่งที่เกี่ยวข้องตามเกณฑ์ที่ให้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

- วิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ ช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย โครงการที่ส่งเสริมให้ ความสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุผลได้ถูกต้องตามสภาพของความเป็นจริง

- การวิเคราะห์นโยบาย แนวคิด และความคิดเห็นของผู้บริหารโครงการ ผู้ปฏิบัติงาน และผู้รับบริการจากโครงการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องและ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ ของการประเมินโครงการ

- การอนุมานวิเคราะห์ ป็นเทคนิคที่ช่วยในการวิเคราะห์สาเหตุและการเกิดขึ้นของ ส่วนปรากฏการณ์ในการดำเนินการ โครงการ

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1. ความยากจนของประเทศ

ภาวะความยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2531 สัดส่วนคนจนอยู่ในระดับร้อยละ 32.6 และลดลงเหลือร้อยละ 23.2 ในปี 2535 และเหลือเพียงร้อยละ 11.4 ในปี 2539 แต่เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ส่งผลกระทบทำให้ สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.0 ในปี 2541 และร้อยละ 15.9 ในปี 2542 อย่างไรก็ตามปัญหาความยากจนเริ่มคลี่คลายลงตั้งแตปี 2543 เป็นต้นมา โดยสัดส่วนคนจนลดลงเหลือร้อยละ 14.2 ในปี 2543 และร้อยละ 13.0 ในปี 2544 หรือลดลงจากจำนวน 9.9 ล้านคนในปี 2542 เหลือ 8.2 ล้านคน ในปี 2544 หรือลดลง 1.7 ล้านคนในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา เมื่อเปรียบเทียบสถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยกับต่างประเทศโดยเปรียบเทียบสัดส่วนผู้มีรายได้น้อยกว่า 1 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน โดยปรับอำนาจซื้อในแต่ละประเทศให้เทียบเคียงกันได้แล้ว ปรากฏว่า สัดส่วนความยากจนในประเทศไทยยังคงอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศ อื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกันโดยความยากจนในประเทศไทยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่า ประเทศ อินโดนีเซีย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ จีน ลาว กัมพูชา แต่สูงกว่าประเทศเกาหลีใต้และมาเลเซีย

ภาวะเศรษฐกิจไทยในปัจจุบัน เริ่มฟื้นตัวขึ้นและสัดส่วนคนจนเริ่มลดลงตั้งแตปี 2543 เป็นต้นมา ประกอบกับรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณจำนวนมากสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการแก้ไขปัญหาความยากจนผ่านโครงการสำคัญ 5 โครงการ และภาครัฐมีแผนงาน/โครงการต่างๆ ที่ดำเนินการเพื่อช่วยเหลือคนจนทั้งทางตรงและทางอ้อม ตลอดจนภาคเอกชนและชุมชนเองยังมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ร่วมกันช่วยเหลือคนจน ดังนั้นสภาวะความยากจนของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ลดลง

การวิเคราะห์สาเหตุความยากจน

คนจนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบท ร้อยละ 82.1 ของคนจนทั้งหมดจำนวน 8.6 ล้านคน โดยคนจนสองในสามของคนจนทั้งหมดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยคนจนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตร นอกจากนี้ ยังมีลักษณะที่สำคัญอื่น คือ เป็นเกษตรกรรายจนถือครองที่ดิน

น้อย มีขนาดครัวเรือนใหญ่ มีอัตราพึ่งพิงหรืออัตราส่วนการเลี้ยงดูผู้สูงอายุและเด็กสูง รวมทั้งยังพบว่าคนจนได้รับการศึกษาน้อย สาเหตุความยากจนเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สาเหตุจากตัวบุคคลหรือจากสมาชิกในครอบครัว คือ คนจนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่ไม่มั่นคงหรือมีรายได้น้อยไม่พอกับรายจ่ายขาดความรู้และความสามารถในการจัดการผลิตและการลงทุน โดยเฉพาะเรื่องการออมทรัพย์ นอกจากนี้ คนจนส่วนใหญ่มีนิสัยหรือยึดทัศนคติที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตนเอง มีภาระที่ต้องรับผิดชอบสูง เนื่องจาก ครอบครัวคนจนมักมีลูกมากหรือสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เนื่องจากพิการหรือเจ็บป่วย รวมทั้ง มีภาระด้านหนี้สินที่ตกทอดลงมาจากตั้งแต่รุ่นพ่อแม่

2. ปัจจัยภายใน ได้แก่ สาเหตุจากปัจจัยโครงสร้างหรือจากสภาพแวดล้อมในชุมชน การที่ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมภายในชุมชนไม่น่าอยู่และไม่ถูกสุขลักษณะและประสบกับปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติดทำให้อัตราความเสี่ยงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนมีสูง ชุมชนขาดกระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการองค์กรภายในชุมชน

3. ผลกระทบจากภายนอก ได้แก่ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด ซึ่งมีผลกระทบต่อคนจน ประกอบด้วย ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ วิกฤติเศรษฐกิจ และความแปรปรวนของราคาผลผลิตในตลาดโลก ความทุจริตโหดและความร่อยหรอของแหล่งทรัพยากร

2.นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม(SMEs)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SME) ได้กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมโดยยึดกรอบแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาลที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา แผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม และนโยบายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายบรรเทาปัญหาการว่างงาน/ส่งเสริมการจ้างงานภาคอุตสาหกรรม นโยบายปรับบทบาทภาครัฐ นโยบายการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นต้น

1. นโยบายด้านอุตสาหกรรมของกระทรวงอุตสาหกรรม

กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและการพัฒนาอุตสาหกรรม ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน ในช่วงปี 2544-2549 กระทรวงอุตสาหกรรมจึงได้จัดทำแผนนโยบายของกระทรวงฯ ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 นโยบายรัฐบาล และ บทบาทภารกิจของกระทรวงฯ ไว้ดังนี้

มาตรการเร่งด่วนระยะสั้น

1. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดการจัดทำแผนปฏิบัติการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้นำภูมิปัญญา และ ศักยภาพของท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้าโดยกระทรวงอุตสาหกรรมจะร่วมสนับสนุนในด้านความรู้สมัยใหม่ เทคนิคการผลิต และการบริหารจัดการ รวมทั้งการทำตลาด เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศ และ ต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่าย

2. ร่วมผลักดันการจัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กรวมทั้งมีการแก้ไขปัญหาสภาพคล่องของภาคอุตสาหกรรมด้วยการปรับโครงสร้างการบริหารงานของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.) เน้นการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียนพร้อมกับการลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สนับสนุนการนำเครื่องจักร มาจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ในการเพิ่มทุน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนผู้ประกอบการเดิมเพิ่ม โอกาส และ ทางเลือกด้านแหล่งเงินให้ผู้ประกอบการใหม่ จะช่วยสร้างและรักษาฐานการผลิต การจ้างงาน การสร้างรายได้ และการส่งออก

3. ให้ความช่วยเหลือเพื่อลดต้นทุนการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม โดยจัดบริการปรึกษาแนะนำเพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิต การบริหารจัดการ การลดต้นทุนพลังงาน การประหยัดพลังงานและการใช้พลังงานทดแทน

4. ให้การสนับสนุนการแก้ไขปัญหาสภาพคล่องของภาคอุตสาหกรรม ด้วยการส่งเสริมการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์เครื่องจักรเพื่อให้สามารถใช้เป็นหลักทรัพย์ในการกู้ยืม ผลักดันความร่วมมือกับธนาคารพาณิชย์เพื่อสนับสนุนสินเชื่อแก่ SMEs เร่งปรับโครงสร้างการบริหาร เพิ่มสาขา และ เพิ่มขีดความสามารถในการวิเคราะห์สินเชื่อ ทั้งลดอัตราดอกเบี้ย ของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.)

5. เร่งรัดการปรับโครงสร้างภาษี เพื่อเป็นการช่วยลดต้นทุนและข้อเสียเปรียบในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทย

6. ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยโรงงานและการมาตรฐานอุตสาหกรรม ให้ทันสมัยเอื้อต่อการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม

7. เร่งรัดการดำเนินงานเพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมทั้งด้านการผลิต การจัดการและการตลาด ให้บังเกิดผลอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง

8. พัฒนาศมรรถนะบุคลากรและองค์กรภาครัฐและเอกชนด้านเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ภาคอุตสาหกรรม และ ด้านระบบการจัดการตามมาตรฐานสากลเช่น ISO 9000, ISO 14000, ISO 18000 และ HACCP เป็นต้น เพื่อให้มีศักยภาพพร้อมรองรับการปรับตัวสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการรายใหม่ ๆ ใน

ธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก สำหรับเศรษฐกิจใหม่ที่ใช้ความรู้เป็นฐาน

9. กำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบ และ เตรียมความพร้อมรับการเปิดเสรีทางการค้าทั้ง จากข้อตกลง WTO, AFTA และกลุ่มเศรษฐกิจอื่นๆ รวมทั้งส่งเสริมภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลด้านการค้า การลงทุน และการวิเคราะห์ผลกระทบตามข้อตกลงภายใต้กรอบข้อตกลง และความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลด้านการค้า การลงทุน และการวิเคราะห์ผลกระทบตามข้อตกลงภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

มาตรการระยะยาว

1. ปรับโครงสร้างการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและการส่งเสริมการลงทุน ให้สอดคล้องกับ เป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ ทักษะฝีมือ ภูมิปัญญาไทย ศักยภาพในการผลิตและการตลาด และการใช้วัตถุดิบภายในประเทศให้สอดคล้องกับ การพึ่งพาจากต่างประเทศ

2. เสริมสร้างให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐาน และเชื่อมโยงอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ก่อให้เกิดผลต่อเนื่องต่อการปรับ โครงสร้างการผลิตภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องกับทรัพยากรธรรมชาติและอุตสาหกรรมพื้นฐานของประเทศ เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบเชื่อมโยงของอุตสาหกรรม

3. สร้างความแข็งแกร่งให้กับอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีศักยภาพการพัฒนาและฐานด้าน ความรู้ความชำนาญสูง โดยให้ไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารและแปรรูปสินค้าเกษตรอุตสาหกรรมที่มี คุณภาพของโลก

4. พัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศ โดยให้การสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยีระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา รวมทั้งผลักดันให้เกิดเครือข่ายสารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตและการตลาด และส่งเสริมให้ SMEs ดำเนินกิจกรรมการค้าพาณิชย์

5. ส่งเสริมบทบาทของสถาบันการเงิน รวมถึงสนับสนุนการจัดตั้ง และ การดำเนินงานของ กองทุนร่วมทุน ตลอดจนระบบการค้าประกันสินเชื่อ เพื่อพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและ ขนาดเล็ก โดยจัดทำแผนพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กให้เข้าถึงแหล่งสินเชื่อ และเพิ่มปริมาณสินเชื่อ SMEs รายย่อยตามความจำเป็น

6. สนับสนุนและกำหนดมาตรฐานเพิ่มมูลค่าเพิ่มสินค้าอุตสาหกรรม สนับสนุนการเพิ่มผลผลิตภาคอุตสาหกรรมเพื่อการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเพิ่มผลผลิตการผลิต รวมภาค

อุตสาหกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 2.5 ต่อปี รวมทั้งสร้างเครือข่ายและขบวนการเพื่อการพัฒนาปัจจัยหลักที่เป็นเงื่อนไขของความสำเร็จในการเพิ่มผลผลิต เช่น พัฒนาบุคลากร เพิ่มขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

7. สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมในท้องถิ่น ชุมชน ให้เกิดธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีระบบการจัดการที่เข้มแข็ง และนำไปสู่การพัฒนาตามระบบบริหารคุณภาพที่ยั่งยืน โดยพัฒนากลุ่มอาชีพในท้องถิ่น ส่งเสริมการผลิตสินค้าไทย สร้างเครื่องหมายสินค้าท้องถิ่นรวมทั้งสนับสนุนการจัดการระบบพื้นที่อุตสาหกรรม เศรษฐกิจของประเทศ โดยส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และสนับสนุนให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมให้เข้าไปตั้งโรงงานอยู่ในนิคมอุตสาหกรรม

8. ส่งเสริมการรับช่วงและเชื่อมโยงการผลิต ระหว่างกิจการอุตสาหกรรม ในลักษณะกลุ่มอุตสาหกรรม เพื่อให้มีการสนับสนุนและถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกัน และเชื่อมโยงธุรกิจชุมชนที่เข้มแข็งกับธุรกิจอุตสาหกรรม ตลอดจนจัดตั้งกลุ่มอุตสาหกรรมที่สามารถแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน ได้และเป็นพันธมิตรกัน (Industrial Cluster)

9. กำกับดูแลสถานประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงภัย และมีมลภาวะสูง เพื่อช่วยสนับสนุนให้ย้ายไปยังเขตประกอบการอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม โดยลดค่าของเสียที่เป็นอันตรายจากอุตสาหกรรมให้ได้เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ตลอดจนส่งเสริมและผลักดันการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยเน้นการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างความปลอดภัยในสถานประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรม

10. พัฒนาระบบสารสนเทศสถานะอุตสาหกรรม และกฎระเบียบมาตรการทางการค้าและการส่งออก ให้เชื่อมโยงกันอย่างทั่วถึงระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค รวมถึงองค์กรที่เป็นกลไกบริหารส่วนระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างระบบข้อมูลเตือนภัยและเป็นข้อมูลเพื่อการปรับตัวได้ทันสถานการณ์ปัจจุบัน

11. เร่งรัดการจัดตั้งสถาบันอิสระใน การทำหน้าที่สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมในแต่ละสาขา ได้แก่ สถาบันผลิตภัณฑ์ไม้และเครื่องเรือน สถาบันยาและเคมีภัณฑ์ สถาบันอุตสาหกรรมเซรามิกส์ และสถาบันอุตสาหกรรมพลาสติก

12. ส่งเสริมและขยายความร่วมมือ ด้านอุตสาหกรรมและการลงทุนกับต่างประเทศและรวมประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค เพื่อสร้างพันธมิตรทางการค้าและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ทั่วประเทศมีกระบวนการประเมินผลการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

2. แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม

แผนปฏิบัติการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม (Action plan) เป็นแผนงานที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้สนับสนุนการลงทุน และนักวิชาการ ร่วมระดมสติปัญญาความสามารถ จัดทำแผนปฏิบัติการรองรับแผนงานทั้ง 8 แผนงาน การจัดทำแผนปฏิบัติการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ 5 ปี ภายในปี พ.ศ. 2545 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ต่างได้ร่วมเสนอโครงการในเชิงรูปธรรมประมาณ 440 โครงการ ซึ่งโครงการที่เสนอนั้น ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า สาระสำคัญมีความสอดคล้องและครอบคลุมทุกแผนงาน และทุกแผนงานมีเครื่องชี้วัดความสำเร็จของโครงการตามแผนงาน แผนงานหลักทั้ง 8 แผนงาน ประกอบด้วย แผนปรับปรุงผลิตภาพและปรับกระบวนการผลิตให้มีต้นทุนและการส่งมอบสินค้าที่แข่งขันได้ แผนยกระดับขีดความสามารถทางเทคโนโลยี โดยการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีและเครื่องจักรในอุตสาหกรรมเป้าหมาย แผนยกระดับขีดความสามารถของแรงงานไปสู่แรงงานฝีมือในอุตสาหกรรมเป้าหมาย แผนส่งเสริมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมสนับสนุนขนาดกลางและขนาดย่อม แผนส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปแบบผลิตภัณฑ์ และช่องทางการจำหน่าย แผนสนับสนุนการกระจายเคลื่อนย้ายหน่วยผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้นและมีมลภาวะต่ำไป ศูนย์ภูมิภาคและชนบท เพื่อสนับสนุนการกระจายงานและรายได้ แผนชักจูงการลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมที่มีเทคโนโลยีสำหรับอนาคต และแผนการจัดการอุตสาหกรรมที่มีมลภาวะสูงไปยังเขตที่กำหนด และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสะอาดเพื่อลดมลภาวะ

3. ภาวะขาดดุลการค้าของประเทศ ปี พ.ศ. 2545

การส่งออก

ในช่วงไตรมาสแรกของปี 2545 มูลค่าการส่งออกยังคงมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่องเมื่อเทียบกับปีก่อนลดลงร้อยละ 6.3 แต่การลดลงดังกล่าวเป็นผลของราคาส่งออกที่ลดลง ในขณะที่ปริมาณการส่งออกเริ่มมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ตามการฟื้นตัวของเศรษฐกิจสหรัฐฯ ซึ่งแนวโน้มนี้สอดคล้องกับประเทศในภูมิภาคที่มีแนวโน้มการส่งออกดีขึ้น

การส่งออกและการนำเข้ายังคงลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่ช่วงปลายไตรมาสเริ่มมีทิศทางดีขึ้น ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดยังเกินดุลในระดับสูง เงินทุนเคลื่อนย้ายยังคงมียอดขาดดุลสุทธิจากการชำระหนี้ของภาคเอกชนที่ไม่ใช่ธนาคารและธนาคารแห่งประเทศไทย รวมทั้งมีเงินไหลออกผ่านบัญชี Nonresident bat (NRBA) ด้วย

ดุลการชำระเงินเกินดุลสูงจากการเกินดุลบัญชีเดินสะพัดและการขาดดุลเงินลงทุนที่ลดลง โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้นำเงินทุนไหลเข้านี้ไปชำระคืนเงินกู้จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF package)

สินค้าเกษตร

ข้าว ปริมาณส่งออกยังอยู่ในระดับสูง แต่ราคาที่ลดลงต่อเนื่องทำให้มูลค่าส่งออกลดลงเล็กน้อย มันสำปะหลัง ลดลงจากอุปสงค์จากตลาดสหภาพยุโรปที่ตกต่ำเนื่องจากการเลี้ยงวัวลดลง เป็ดไก่แช่เย็นแช่แข็ง ยังขยายตัวดีทั้งปริมาณและราคาเนื่องจากรสนิยมในการบริโภคเพิ่มขึ้นทดแทนเนื้อวัว ยางพารา ปริมาณส่งออกยังขยายตัวตามความต้องการผลิตสูงมีอย่างในมาเลเซียรวมทั้งผลิตยางล้อในประเทศจีนและเกาหลีใต้ อย่างไรก็ตามราคาที่ลดลงต่อเนื่องจากการที่มีอุปทานส่วนเกินในตลาดโลกทำให้มูลค่าการส่งออกลดลง สินค้าประมง กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง ส่งออกลดลงเนื่องจากมีอุปทานในตลาดโลกสูง แข่งขันสูง ราคาส่งออกอยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งถูกกีดกันในตลาดสหภาพยุโรป โดยเข้มงวดในการตรวจสอบสารตกค้าง ประกอบกับคู่แข่งได้สิทธิประโยชน์ทางภาษีทำให้ขายสินค้าในราคาต่ำได้

สินค้าอุตสาหกรรม

สินค้าที่ใช้เทคโนโลยีในการผลิตสูง โดยเฉพาะสินค้ากลุ่มอิเล็กทรอนิกส์ ยังคงลดลงมากเมื่อเทียบกับปีก่อน อย่างไรก็ตามคำสั่งซื้อสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ของสหรัฐฯ ที่มีทิศทางเพิ่มขึ้นส่งผลให้การส่งออกสินค้าในกลุ่มนี้เริ่มปรับตัวดีขึ้นในช่วงปลายไตรมาส ผลิตภัณฑ์โลหะสามัญ มูลค่าส่งออกลดลง เพราะผลกระทบจากการถูกไต่สวนการทุ่มตลาดในสหรัฐฯ ยานยนต์และชิ้นส่วน ลดลงเนื่องจากอุปสงค์จากตลาดสหภาพยุโรปที่มีแนวโน้มชะลอตัว ขณะเดียวกันรถจักรยานยนต์ออกเลียนแบบจากจีนได้เข้ามาเป็นคู่แข่งด้วย ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ยังลดลงต่อเนื่อง เพราะอุปทานส่วนเกินจากการผลิตในประเทศที่ใช้สำหรับส่งออกมีปริมาณไม่มากนัก

สินค้าที่ใช้แรงงานสูง

เสื้อผ้าสำเร็จรูป ลดลงตามอุปสงค์ของสหรัฐฯ และญี่ปุ่น การกีดกันประเทศนอกกลุ่มสหภาพยุโรป รวมทั้งคู่แข่งจากจีนและอินโดนีเซียซึ่งส่งออกสินค้าคุณภาพต่ำราคาถูกเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งยังต้องแข่งกับเวียดนามซึ่งส่งออกสินค้าที่มีคุณภาพใกล้เคียงกับไทย รองเท้า ยังลดลงต่อเนื่อง ขณะที่ของเล่นประสมปัญหาการค้าวัตถุดิบและค่าขนส่งที่อยู่ในระดับสูง เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง อิฐมอญและเครื่องประดับ ลดลงตามอุปสงค์ในตลาดสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป

สินค้าที่ใช้วัตถุดิบในประเทศสูง

อาหารทะเลกระป๋อง ลดลงเนื่องจากอุปสงค์จากประเทศคู่ค้ายังซบเซา ประกอบกับมีการแข่งขันกันด้านราคา และยังประสบปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบ เฟอร์นิเจอร์และชิ้นส่วนได้รับผลพลอยได้จากเหตุการณ์วินาศกรรมที่สหรัฐฯ

4.สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน ปี 2545

ด้านการใช้จ่ายและด้านการผลิตของภาคต่างๆ ในช่วงไตรมาสแรกมีการปรับตัวดีขึ้นในทิศทางที่สอดคล้องกับภาพรวมของประเทศ และอัตราการว่างงานลดลงในทุกภาค โดยที่อัตราเงินเฟ้อยังคงอยู่ในระดับต่ำ สะท้อนว่าการฟื้นตัวของเศรษฐกิจได้เกิดขึ้นทั่วถึงในทุกภูมิภาค โดยมีปัจจัยสนับสนุนจากการใช้จ่ายครัวเรือน การใช้จ่ายภาครัฐ และการลงทุนภาคเอกชน สำหรับแนวโน้มในช่วงที่เหลือของปีคาดว่า จะขยายตัวได้ต่อไป โดยข้อมูลชี้ให้เห็นในทางบวกคือ ปริมาณพื้นที่ที่ได้รับอนุมัติก่อสร้างที่เพิ่มขึ้นในทุกภาค มีการอนุมัติการส่งเสริมการลงทุนเพิ่มขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ และดอกเบี้ยที่ลดลง และการปรับตัวดีขึ้นของการจ้างงานจะช่วยสนับสนุนให้การใช้จ่ายครัวเรือนขยายตัวต่อไปได้ ส่วนสภาพคล่องทางการเงินยังอยู่ในระดับสูงในทุกภาค

5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ตาราง แสดงหนี้ต่างประเทศรวม ณ สิ้นเดือนกุมภาพันธ์ลดลง 0.5 พันล้านดอลลาร์ สรอ. จากการชำระหนี้ของภาคเอกชนที่ไม่ใช่ธนาคาร และ ธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อเทียบกับเดือนมกราคม 2545

ยอดคงค้างหนี้ต่างประเทศ

ล้านดอลลาร์ สรอ.	2543	2544				2545	
		ไตรมาส 1	ไตรมาส 2	ไตรมาส 3	ไตรมาส 4	ม.ค.	ก.พ.
1. ภาคทางการ	33,913	31,751	30,968	30,462	28,308	27,975	27,812
- ชปท.(ระยะยาว)	12,019	10,997	10,191	9,594	8,325	8,233	7,978
- ภาครัฐบาล	21,894	20754	20777	20868	19983	19742	19834
ระยะยาว	21,868	20730	20627	20798	19836	19595	19637
ระยะสั้น	26	24	150	70	147	147	197
2. ภาคเอกชน	45,802	44055	43331	42313	39042	37832	37500
ระยะยาว	31,134	29534	28232	27766	25819	25449	25222
ระยะสั้น	14,668	14521	15008	14547	13223	12383	12278
2.1 ภาคธนาคาร	12,157	11557	11107	10303	9354	8600	8675
ระยะยาว	31,134	29534	28323	27766	25819	25449	25222
ระยะสั้น	5,426	5583	5842	5413	5020	4281	4282
2.1.1 ธนาคารพาณิชย์	3,921	4007	3811	3408	3262	2832	2925
ระยะยาว	2,580	2462	2210	1875	1765	1702	1666
ระยะสั้น	1,341	1545	1601	1533	1497	1130	1259
2.1.2 วิเทศธนกิจ	8,236	7550	7296	6895	6092	5768	5750
ระยะยาว	4,151	3512	3055	3015	2569	2617	2727
ระยะสั้น	4,085	4038	4241	3880	3523	3151	3023
2.2 ภาคธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคาร	33,645	32498	32224	32010	29688	29232	28825
ระยะยาว	24,403	23560	23058	22876	21485	21130	20829
ระยะสั้น	9,242	8938	9166	9134	8203	8102	7996
รวม(1+2)	79,715	75806	74299	72775	67350	65807	65312
ระยะยาว	65,021	61261	59141	58158	53980	53277	52837
ระยะสั้น	14,694	14545	15158	14617	13370	12530	12475

หนี้ภาคเอกชน ลดลง 0.3 พันล้านดอลลาร์ สรอ. โดยหนี้ภาครัฐกิจที่ไม่ใช่ธนาคารลดลง 0.4 พันล้านดอลลาร์ สรอ.จากการที่อุตสาหกรรมปิโตรเคมีชำระคืนเงินกู้ระยะยาวก่อนกำหนด และอุตสาหกรรมเครื่องดื่มน้ำและบริษัทผลิตไฟฟ้าได้ถอนตราสารหนี้ที่ครบกำหนด ขณะที่หนี้ภาคธนาคารเพิ่มขึ้น 0.1 พันล้านดอลลาร์ สรอ. เนื่องจากสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศนำเงินกู้ระยะสั้นเพื่อเสริมสภาพคล่อง

หนี้ภาคทางการ ลดลง 0.2 พันล้านดอลลาร์ สรอ. จากการชำระคืน หนี้ IMF package ตามกำหนดจำนวน 0.3 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ของธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนหนี้ภาครัฐบาลเพิ่มขึ้น 0.1 พันล้านดอลลาร์ สรอ. จากผลของค่าเงินเยนที่แข็งขึ้นเป็นสำคัญ สำหรับการเบิกและการชำระคืนเงินกู้ของภาครัฐในเดือนนี้มีจำนวนที่ใกล้เคียงกันคือ ประมาณ 0.1 พันล้านดอลลาร์ สรอ. โดยด้านการเบิกเงินกู้เป็นไปตามโครงการเงินกู้จากธนาคารเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น รวมทั้งมีการต่ออายุตราสารหนี้ระยะสั้น (Euro Commercial Paper)

โครงสร้างหนี้ต่างประเทศ สัดส่วนหนี้ระยะสั้นลดลงเหลือร้อยละ 19.1 ตามการชำระหนี้ระยะสั้นของภาคเอกชนทำให้สัดส่วนหนี้ภาคเอกชนลดลงเหลือร้อยละ 57.4

6. ค่านิยมในกระแสดนตรีธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ร้านค้าสะดวกซื้อได้ผุดขึ้นมากมายทั่วไปในกรุงเทพฯ และขยายออกไปยังต่างจังหวัด ทั้งยังมีแนวโน้มจะขยายมากขึ้นเป็นลำดับ แม้ว่าในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างนี้ เพียงมีทำเลที่ตั้งอยู่ในย่านที่มีคนสัญจรไปมาพลุกพล่านก็สามารถลงทุนเปิดร้านสะดวกซื้อและเปิดบริการลูกค้าได้ตลอด 24 ชั่วโมง ร้านสะดวกซื้อเกิดขึ้นจากการยอมรับความคิดตามวัฒนธรรมตะวันตกที่ว่า ต้องให้บริการลูกค้าได้ตลอด 24 ชั่วโมง เนื่องจากผู้คนมีวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันที่เปลี่ยนไป คนใช้ชีวิตประจำวันทั้งกลางวันและกลางคืนกันมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นเพราะทั้งเรื่องงานและการเที่ยวพักผ่อนหลังเลิกงาน ยุทธศาสตร์การตลาดที่มองเห็นว่าในช่วงเวลากลางคืนนั้นไม่มีผู้อื่นให้บริการ สัดส่วนผู้บริโภคนำลิ้มลองที่สามารถได้ส่วนแบ่งตลาดมากขึ้น

ประเทศไทยยอมรับวัฒนธรรมตะวันตกได้ง่าย และปล่อยให้มียุทธศิลป์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่นเดียวกับวัยรุ่นที่ยอมรับอาหารของชาวตะวันตก เช่น แฮมเบอร์เกอร์ พิซซ่า KFC มากกว่าการปรุงอาหารไทย

หากย้อนไปถึงสมัยก่อนที่ผู้คนต้องพึ่งร้านขายของชำใกล้บ้าน แม้ในยามฉุกเฉินก็ยังยืมและขอเชื่อมาก่อนได้ ร้านขายของชำกลายเป็นศูนย์รวมของหมู่บ้านที่ชาวบ้านสามารถแวะมาพบปะพูดคุย เป็นศูนย์รวมการกระจายข่าวสารของหมู่บ้านการไปมาหาสู่กันทุกวันและทุกครั้งจะมีความสัมพันธ์เปรียบประหนึ่งญาติมิตรสหายที่รู้จักกันทั่วไป ความสัมพันธ์ได้ขยายไปสู่หลายๆครัวเรือนในหมู่บ้านจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของผู้คนในชุมชนนั้นๆ

ร้านสะดวกซื้อได้ทำลายสภาพสังคมรูปแบบเดิมให้เสื่อมสลาย สภาพสังคมที่พึ่งพาอาศัยกันกลายเป็นสังคมตัวใครตัวมัน มีการทักทายที่ไม่จริงใจเกิดขึ้น ไม่สามารถขอยืมหรือขอเชื่อได้ต่อไป และคงเป็นเช่นเดียวกับสภาพสังคมวัฒนธรรมของตลาดสดที่กำลังเสื่อมสลายลงไปพร้อมกับการก่อกำเนิดของร้านขายส่งขนาดใหญ่ สำหรับบางคนภาพของตลาดสดในช่วงเช้าเป็นกิจกรรมที่น่าพิศมัย ภาพพ่อค้าแม่ค้าเตรียมของมาขายที่ตลาดในช่วงเช้า ผู้ซื้อต้องตื่นแต่เช้าเพื่อไปให้ทันก่อนตลาดวาย เป็นกิจวัตรที่คุ้นตา เสียงจ๊อกแจ๊กจอบแจ่งกับแสงอาทิตย์ในยามรุ่งอรุณดูสนุกสนานรื่นเริง หรือตลาดในช่วงเย็น ก็ทำให้เห็นภาพของคนเลิกงานออกไปจับจ่ายซื้อของเพื่อเตรียมทำกับข้าว มือเย็นที่จะได้กินกันพร้อมหน้าพร้อมตาทั้งครอบครัว

คนเริ่มเปลี่ยนมาซื้อของในตลาดสดติดแอร์กันมากขึ้น ถึงแม้ของบางอย่างจะมีราคาแพงกว่าที่ขายในตลาดสดทั่วไปแต่ผู้คนก็ยังยินดีซื้อ ร้านสะดวกซื้อได้นำไปสู่ระบบการผูกขาดทางการตลาดก่อให้เกิดระบบปลาใหญ่กินปลาเล็กแทนระบบอุปถัมภ์ สัมเลิกระบบการเกื้อกูลกัน

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองโพธิ์เดิมชื่อหมู่บ้านโคกสูง เนื่องจากหมู่บ้านโคกสูงเป็นหมู่บ้านที่ใหญ่มีประชากรจำนวนมาก ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งต้องการที่จะแยกตัวจากหมู่บ้านโคกสูง บ้านหนองโพธิ์เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2514 ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 13 ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 ได้เปลี่ยนจาก หมู่บ้านหนองโพธิ์หมู่ที่ 13 เป็นหมู่บ้านหนองโพธิ์หมู่ที่ 2 ที่มาของชื่อหมู่บ้าน ที่หมู่บ้านมีหนองน้ำอยู่ 1 แห่ง ที่หนองน้ำจะมีต้นไม้ชนิดหนึ่ง เรียกว่าต้นโพธิ์ ชาวบ้านได้นำคำว่าหนองน้ำและคำว่าโพธิ์ มารวมกัน และตัดบางคำออกไป ได้ชื่อว่า บ้านหนองโพธิ์

ผู้นำและการเมืองการปกครอง

1. นายตู้ แยกโคกสูง วาระการเป็นผู้นำ พ.ศ. 2514 - พ.ศ. 2530
2. นายวัน ทองโคกสูง วาระการเป็นผู้นำ พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2532
3. นายประจวบ กลิ่นโคกสูง วาระการเป็นผู้นำ พ.ศ. 2532 - ปัจจุบัน

2. สภาพปัจจุบัน

2.1 ลักษณะประชากร

หมู่บ้านหนองโพธิ์มีจำนวนประชากร 616 คน เป็นเพศชาย 319 คน เพศหญิง 297 คนกลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 18 ปี - 50 ปี

ประชากรวัย	1 วัน - 3 ปีเต็ม	จำนวน 21 คน
	3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	จำนวน 40 คน
	6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	จำนวน 68 คน
	12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	จำนวน 27 คน
	15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	จำนวน 28 คน
	18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	จำนวน 332 คน
	50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	จำนวน 51 คน
	60 ปี 1 วันขึ้นไป	จำนวน 49 คน

2.2 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านลำเชิงไกร
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านสำคัญ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านหนองกระชาย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านโคกสูง

2.3 แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน

แหล่งน้ำเดิมตั้งแต่ก่อตั้งหมู่บ้าน เป็นบ่อน้ำจืดใช้ได้ตลอดปี ชื่อสระหนองโพธิ์ และมีสระ
เค็มอีกหนึ่งแหล่ง ใช้ได้ตลอดปี

2.4 ระบบสาธารณูปโภค

ไฟฟ้า เข้าหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2515 อดีตใช้ตะเกียงน้ำมันก๊าด ปัจจุบันชาวบ้านมีไฟฟ้าใช้
ทุกหลังคาเรือน

ประปา เข้าหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2540 อดีตใช้รถเข็นตักน้ำ ปัจจุบันชาวบ้านใช้น้ำประปา
จากจอหอ และน้ำประปาจากบ้านระงม

ร้านค้า มีร้านค้าขายของชำทั้งหมด 5 ร้าน ให้บริการแก่ประชากรในหมู่บ้าน รวมไปถึง
หมู่บ้านใกล้เคียงและผู้สัญจรผ่านไปมา

3. ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

การประกอบอาชีพ

อาชีพทำนา	57	ครอบครัว	อาชีพค้าขาย	11	ครอบครัว
อาชีพรับราชการ	3	ครอบครัว	อาชีพรับจ้าง	31	ครอบครัว
ธุรกิจส่วนตัว	3	ครอบครัว			
ผู้มีอาชีพทำนาแต่ไม่มีที่เป็นของตัวเอง	17	ครอบครัว			

4. ระบบสังคมวัฒนธรรม

ชาวบ้านมีการการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แบบระบบเครือญาติ ส่วนใหญ่ที่มีบ้านอยู่ใกล้กันจะเป็นญาติทั้งนั้น มีการช่วยเหลือเกื้อกูล มีเรื่องเดือดร้อนช่วยกันแก้ไขตลอดเวลา

ชาวบ้านจะมีวัดประจำชุมชน เรียกว่า วัดบ้านโคกสูง ในทุกปีชาวบ้านจะจัดงานบุญประเพณีต่าง ๆ

เดือนมกราคม	ทำบุญประเพณี	เทศน์มหาชาติ
เดือนกุมภาพันธ์	ทำบุญประเพณี	งานวัดประจำปี
เดือนมีนาคม	ทำบุญประเพณี	ทำบุญใส่บาตรกุฎ
เดือนเมษายน	ทำบุญประเพณี	งานบุญกลางบ้าน
เดือนกรกฎาคม	ทำบุญประเพณี	เข้าพรรษา
เดือนกันยายน	ทำบุญประเพณี	ออกพรรษา
เดือนตุลาคม	ทำบุญประเพณี	งานทอดกฐิน
เดือนพฤศจิกายน	ทำบุญประเพณี	ลอยกระทง

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

ผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A จะพิจารณาเชิงระบบ โดยแบ่งเป็นการประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตดังรายละเอียด

2.1.1 ผลการประเมิน โครงการปัจจัยนำเข้าพบว่า

1. นโยบายของรัฐบาล พบว่า ชาวบ้านมีความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลเป็นส่วนมากกว่ารัฐบาลมีนโยบายนี้มาเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านในเรื่องเงินทุนพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินให้ชาวบ้านด้วย

2. เงิน 1 ล้านบาท พบว่าเป็นเงินที่ทางรัฐบาลได้จัดสรรให้ทางหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาทเพื่อนำมาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ได้นำเงิน 1 ล้านบาทนี้มาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ขึ้นมีการจัดประชาคมในวันที่ 14 กรกฎาคม 2544 และได้นำเงินปล่อยให้สมาชิกกู้เรียบร้อยแล้ว มีสมาชิก 77 ราย เสนออื่นคำขอกู้เพียง 69 ราย

3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่ากองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์จัดเวทีประชาคมในวันที่ 3 กรกฎาคม 2544 ณ บ้านผู้ใหญ่เพื่อเปิดอภิปรายเรื่องกองทุนหมู่บ้าน และคัดเลือกกรรมการคัดเลือกใช้วิธีแบบประชาธิปไตย ทุกคนมีสิทธิ์ออกเสียง

4. เงินที่ผู้ชำระคืนพบว่าสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ ชำระคืนต้นภายในสิ้นปี และชำระดอกเบี้ยทุก ๆ สิ้นเดือน

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการ กองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์

1. การคัดเลือกผู้กู้ พบว่า โปร่งใส เป็นระบบ และชัดเจน ผู้สมัครต้องสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์เสียก่อน แล้วจึงจะมีสิทธิยื่นคำขอกู้ การคัดเลือกผู้กู้ นั้น จะดูจากผู้ค้าประกัน หรือหลักทรัพย์ วัตถุประสงค์ในการขอกู้ และความน่าเชื่อถือในการชำระเงินคืนแก่กองทุนหมู่บ้านได้

2. การทำบัญชี พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์นั้น ให้เหรียญกึ่งกองทุนหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำบัญชี

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ ดังนี้

1. ผลโดยตรง พบว่า กองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ นั้นมีสมาชิกทั้งหมด 77 ราย ปล่อยกู้ 69 ราย ยอดเงินที่ปล่อยกู้ 900,000 บาท

2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า สมาชิกผู้กู้ทุกคนได้นำเงินไปประกอบอาชีพแตกต่างกันไป โดยแยกได้ดังนี้ อาชีพทำนา อาชีพค้าขาย อาชีพเลี้ยงสัตว์ และอาชีพช่างต่างๆ

3. ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า สมาชิกมีความร่วมมือในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านมากขึ้น ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านเกือบทุกครั้งที่มีการประชุม และมีความสามัคคีกัน มีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านเพิ่มขึ้น มีความรักใคร่ปรองดองกัน ช่วยเหลือกัน และมีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B

1. ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการของผู้กู้ ผู้กู้ทั้ง 69 ราย กู้เงินไปเพื่อพัฒนาอาชีพ ผู้กู้มีประสพการณ์และมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับอาชีพนั้น

2. รายได้เฉลี่ยของครอบครัวของหมู่บ้านหนองโพธิ์ คือ 5,000 บาท /เดือน

3. อาชีพหลักของผู้กู้ คือ เกษตรกรรม อาชีพรองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B

1. จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน เงินที่ชาวบ้านกู้ได้นำไปใช้เป็นทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ ขยายกิจการ

2. เทคนิคการบริหารเงินของผู้กู้ ผู้กู้จะจัดแบ่งเงินโดย

2.1 ซื้อสินค้า วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ

2.2 เก็บเงินไว้เป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้ดูแลราย พบว่า ผู้กู้ยังขาดความรู้ความชำนาญในการทำกิจการ และยังขาดความรู้ในการจัดการบริหารเงิน เช่น ด้านตลาด ผู้กู้ไม่สามารถหาตลาดได้เพราะถ้าจำหน่ายเฉพาะในหมู่บ้าน ชาวบ้านมีจำนวนน้อย ผู้ขายมากกว่าผู้ซื้อ

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1. ผลกระทบโดยตรง

- 1.1 ช่วยให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีขึ้น
- 1.2 มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน

2. ผลกระทบโดยอ้อม

ประชาชนในชุมชนมีงานทำไม่ต้องออกไปหางานทำต่างถิ่น

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้อาชีพทำนา ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ และช่าง

3.1 กลุ่มทำนา กลุ่มอาชีพทำนาส่วนใหญ่มีเทคนิควิธีการทำนาแบบดั้งเดิม ทำสืบต่อกันมาเรื่อย ๆ กลุ่มอาชีพทำนาส่วนมากจะทำนาสำหรับบริโภคในครัวเรือน ถิ่นที่เหลือจากการบริโภคโดยจะนำไปขาย โดยสมาชิก 1 คน ก็จะมีที่นาประมาณ คนละ 1-5 ไร่ เป็นส่วนมาก แรงงานที่ใช้ก็จากสมาชิกในครัวเรือน หรือจ้างแรงงานจากหมู่บ้านใกล้เคียง เงินกู้กองทุนเฉลี่ยแล้วจะได้ประมาณ คนละ 15,000 บาท สมาชิกก็นำเงินมาซื้อปุ๋ย หรือนำมาจ้างแรงงาน ฯลฯ

3.2 กลุ่มอาชีพค้าขาย กลุ่มอาชีพค้าขายส่วนใหญ่ก็ประกอบอาชีพค้าขายเดิม อยู่ก่อนแล้ว สมาชิกจึงได้กู้เงินเพื่อนำมาลงทุนเพิ่มเติม เพื่อซื้อสินค้าเข้าร้านให้มากกว่าเดิม หรือบางรายจะนำไปลงทุนในกิจการใหม่ เพราะว่าบางรายไม่มี ประสบการณ์ในอาชีพค้าขายมาก่อน อาชีพค้าขายเป็นอาชีพที่ต้องมีเงินทุนหมุนเวียนทุกวัน ส่วนใหญ่ก็จะขายของชำ ขายอาหาร ฯลฯ

3.3 กลุ่มอาชีพเลี้ยงสัตว์ สมาชิกส่วนใหญ่ได้นำเงินกู้มาลงทุนประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ เลี้ยงวัว เลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด เลี้ยง ไก่ เลี้ยงปลา สมาชิกนั้นได้นำเงินไปซื้อพันธุ์สัตว์ ซื้ออาหารสัตว์ หรือทำคอกให้สัตว์อาศัย เป็นต้น

3.4 กลุ่มอาชีพช่างต่าง ๆ สมาชิกของกลุ่มอาชีพช่างได้นำเงินมาลงทุนประกอบอาชีพช่าง ได้แก่ ช่างเสริมสวย ช่างซ่อมรถ สมาชิกก็ได้นำเงินกู้ไปซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพต่อไป นำเงินไปเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า สมาชิกส่วนใหญ่ได้นำเงินไปลงทุนซื้อวัสดุ-อุปกรณ์ เพื่อประกอบอาชีพ สมาชิกทุกคนมีกระบวนการดำเนินกิจการตามคำขอู้้อย่างมีประสิทธิภาพ บางรายมีประสพการณ์มากกว่าเดิม แต่ข้อจำกัดอยู่ที่จำนวนเงินที่ขอู้ได้น้อยเกินไป บางครั้งไม่เกิดประโยชน์ที่เห็นผลชัดเจน

4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์

4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ พบว่า

4.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า ก่อนที่จะมีกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาทนั้น หมู่บ้าน บ้านหนองโพธิ์ได้มีกองทุน อาทิ กลุ่มออมทรัพย์ (เงินสดจะ) กลุ่มเกษตร กลุ่มเงินแสน ดังนั้น พอรัฐบาลมีนโยบายมาว่าจะมีกองทุน 1 ล้านบาท ลงมาทุกหมู่บ้าน ชาวบ้านก็ได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนจากสื่อต่าง ๆ และผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านมีความต้องการอยากให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ให้ชาวบ้าน หลังจากเกิดกองทุนหมู่บ้านแล้ว ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการสมัครเป็นสมาชิกเป็นอย่างดี

4.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโพธิ์ มีคณะกรรมการบริหารกองทุน 15 ท่าน มาจากการคัดเลือกตามระเบียบกองทุน คณะกรรมการร่วมกับสมาชิกกองทุนสร้างระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโพธิ์ ได้เปิดรับสมาชิกกองทุน มีการจัดทำบัญชี มีการรับเงินฝากจากทุนต่าง ๆ บางคนยื่นคำขอู้ คณะกรรมการมีการพิจารณาให้เงินกู้ตามระเบียบขอู้ และคิดดอกเบี้ยตามระเบียบ คือ ร้อยละ 12 บาท/ปี มีการจัดสรรผลประโยชน์จากดอกเบี้ยกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโพธิ์ ได้จัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรม

4.1.3 การเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเอง พบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโพธิ์มีความรู้ความเข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียง มีความเข้าใจในเรื่องการพึ่งตนเอง มีการหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ และมีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินกิจการของผู้กู้ด้วย

4.1.4 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า จากการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโพธิ์ ขึ้นนั้น ปัญหาเศรษฐกิจได้รับการกระตุ้นเศรษฐกิจจากโครงการนี้ เพราะประชาชนมีอาชีพที่มั่นคง ประชาชนคนใดคงไม่ย้ายถิ่นฐานแน่นอน โครงการนี้จะเห็นผลได้ดีในปีต่อ ๆ ไป

4.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่าหมู่บ้าน บ้านหนองโพธิ์ มีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม ชาวบ้านกินคืออยู่ดี มีเงินใช้หนี้สิน ประชาชนไม่ถูกเอาเปรียบในการประกอบอาชีพ

4.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

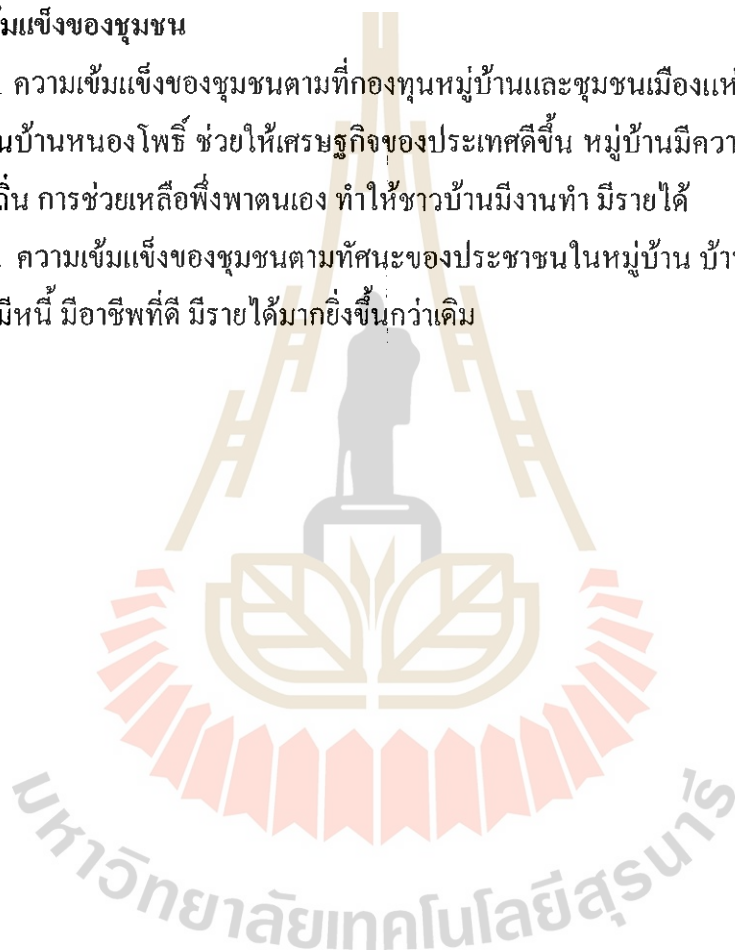
4.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบว่า สมาชิกบ้านหนองโพธิ์ ประชาชนมีความสามัคคีกัน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เพราะว่าชาวบ้านมีความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาล ว่ารัฐบาล ต้องการให้เศรษฐกิจดีขึ้น โดยทำให้ชาวบ้านมีอาชีพ มีงานทำ มีรายได้เพิ่ม

4.2.2 ปัจจัยด้านลบ พบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ บางรายไม่ให้ความร่วมมือในการประชุมเพราะไม่พอใจในการตัดสินใจพิจารณาเงินกู้

4.3 ความเข้มแข็งของชุมชน

4.3.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่ากองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ ช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง ทำให้ชาวบ้านมีงานทำ มีรายได้

4.3.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้าน บ้านหนองโพธิ์ พบว่า ประชาชนไม่มีหนี้ มีอาชีพที่ดี มีรายได้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการประเมิน

1.1 วัตถุประสงค์ โดยภาพรวมของกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโพธิ์ จากการติดตามและประเมินโครงการในระยะเวลาเดือนธันวาคม 2544 – สิงหาคม 2545 พบว่า กระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ บรรลุเป้าหมายเป็นที่น่าพอใจ เพราะสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ มีกองทุนหมุนเวียน มีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้น สมาชิกมีการพึ่งพาตนเอง สามารถแก้ปัญหาได้ มีการสร้างศักยภาพของตนเอง สร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ มีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย

1.2 วิธีดำเนินงาน การดำเนินงาน ผู้วิจัยได้ยึดตามรูปแบบระบบ “ซีพีโมเดล” กรอบแนวคิดทางทฤษฎีนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ ได้แก่ C คือ บริบทของหน่วยระบบ I คือ ปัจจัยนำเข้า P คือ กระบวนการ P คือ ผลผลิต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นวิธีดำเนินการประเมินโครงการในครั้งนี้

2. ผลการดำเนินการ

2.1 สรุปบริบทชุมชน โดยภาพรวมหมู่บ้านหนองโพธิ์ ด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านมีความเป็นอยู่อาศัยที่ดี ส่วนมากจะประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา รับจ้างทั่วไป และมีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองเป็นส่วนมาก ชาวบ้านหนองโพธิ์ อยู่กันแบบระบบเครือญาติ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความช่วยเหลือเกื้อกูล มีความสามัคคีกันดี ผู้นำมีคุณธรรม ยุติธรรม หมู่บ้านหนองโพธิ์ มีความเข้มแข็งดีมาก สมาชิกในครอบครัวมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ และมีอาชีพเสริม มีรายได้ดี หมู่บ้านหนองโพธิ์ มีความพร้อมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ อย่างแน่นอน เพราะชาวบ้านมีความสามัคคีกัน ให้ความร่วมมือในทุกด้าน

2.2 สรุปการดำเนินงานกองทุน (หน่วยระบบ A) ในระยะเวลาดังแต่เดือนธันวาคม 2544 ถึงเดือนสิงหาคม 2545 โดยภาพรวมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์ ได้จัดเวทีประชาคมในการเลือกคณะกรรมการ วันที่ 3 กรกฎาคม 2544 และได้รับสมาชิกกองทุน บ้านหนองโพธิ์มีสมาชิกกองทุนทั้งหมด 77 ราย ปล่อยก 69 ราย เป็นเงิน 900,000 บาท เก็บไว้เป็นเงินกู้ฉุกเฉินเป็นจำนวน 100,000 บาท สมาชิกผู้กู้ได้นำเงินไปประกอบอาชีพ โดยแยกตามกลุ่มอาชีพ ประกอบด้วย กลุ่มทำนา กลุ่มค้าขาย กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มช่างต่าง ๆ ผลการดำเนินงานในรอบ 10 เดือนที่ผ่านมา

พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์มีการบริหารจัดการกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ยุติธรรมต่อสมาชิกทุกคน คณะกรรมการมีความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาลเป็นอย่างดี

2.3 สรุปผู้กู้แต่ละราย (ระบบ B) ในระยะเดือนธันวาคม 2544 ถึง เดือนสิงหาคม 2545 ที่ผู้วิจัยได้ติดตามผลและประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์นั้น พบว่า ผู้กู้แต่ละรายแยกตามกลุ่มอาชีพได้ดังนี้ กลุ่มอาชีพทำนา กลุ่มอาชีพค้าขาย กลุ่มอาชีพเลี้ยงสัตว์ กลุ่มอาชีพช่างต่าง ๆ กองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ให้กู้ในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท สมาชิกส่วนใหญ่ได้นำเงินไปใช้พัฒนาอาชีพของตนเอง ทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ที่มีรายได้มากเพิ่มขึ้นนั้น ได้นำเงินที่ได้ไปใช้หนี้สินนอกระบบที่มีดอกเบี้ยที่สูง และบางรายก็นำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพอย่างอื่นอีก ตามวัตถุประสงค์ที่เขียนคำขอกู้ และนำไปดำเนินกิจการของตนเองอย่างได้ผลดี แต่ก็มีสมาชิกส่วนน้อยที่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

3. อภิปรายผล

การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ผู้วิจัย พบว่า กองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์บรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่ การเกิดกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ ก็เกิดจากความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน เริ่มจากการจัดเวทีประชาคม เพื่อเลือกคณะกรรมการกองทุน การทำระเบียบข้อบังคับ การเป็นสมาชิกกองทุน และการปล่อยเงินกู้ ชาวบ้านให้ความร่วมมือดีมากด้วย คิดว่ากองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์จะอยู่ต่อไป ระบบบริหารกองทุนนั้น กองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ได้แบ่งให้คณะกรรมการมีหน้าที่ในการบริหารกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ทุกท่าน การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง สมาชิกทุกคนแลกเปลี่ยนความรู้เป็นอย่างดีในการประกอบอาชีพกลุ่มเดียวกัน ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม สมาชิกกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์มีการรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มทำนา กลุ่มค้าขาย กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มช่างต่าง ๆ มีอะไรก็ปรึกษากันเป็นอย่างดี การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์นั้น ชาวบ้านบ้านหนองโพธิ์มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือพึ่งพากันและกันเป็นอย่างดี เช่น เวลาทีมงานบุญงานบวชที่ใด ชาวบ้านก็จะร่วมมือ ร่วมใจกันทำงานจนประสบผลสำเร็จไปด้วยดี มีปัญหาช่วยกันแก้ไขตลอด

3.1 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ ผู้วิจัยการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์พบว่า

3.1.1 ปัจจัยด้านบวกของกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์นั้นคือชาวบ้านบ้านหนองโพธิ์ให้ความร่วมมือกันในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการกองทุน ชาวบ้านให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันและแลกเปลี่ยนความรู้ในการประกอบอาชีพ

3.1.2 ปัจจัยด้านลบพบว่า เนื่องด้วยชาวบ้านมีการดำรงชีวิตแบบเครือญาติ มีความเกรงใจซึ่งกันและกัน ในการอนุมัติเงินให้คณะกรรมการต้องอนุมัติให้กู้ด้วยความเกรงใจ ทั้งที่สมาชิกบางรายไม่สามารถที่จะชำระเงินคืนได้ สมาชิกบางรายนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ สมาชิกบางรายไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม

3.2 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

ผู้วิจัยได้ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์พบว่า ชาวบ้านมีส่วนช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง และทำให้กองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์เข้มแข็งมากกว่าเดิม จากสมาชิกที่กู้เงิน 69 ราย มีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพของตนเอง

3.3 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ ผู้วิจัยพบว่า เมื่อสมาชิกกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ สามารถก่อให้เกิดรายได้ เกิดอาชีพเสริม และเมื่อถึงเวลาชำระเงินคืน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ ได้นำเงินและดอกเบี้ยมาชำระคืนในทุกสิ้นเดือน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ บางรายสามารถนำเงินไปใช้หนี้สินนอกระบบ และสมาชิกมีการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไป คือ มีความขยัน มีความภูมิใจ มีความสุขในการประกอบอาชีพ

4. ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินโครงการครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่าง ๆ ดังนี้

1. การปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์นั้น ผู้วิจัยคิดว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ ต้องติดตามการนำเงินกู้ไปใช้ว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ คุณสมบัติของผู้กู้ ควรมีข้อลดหย่อนผ่อนปรน เช่น สมาชิกบางรายไม่มีบุคคลค้ำประกันควรพิจารณาจากความน่าเชื่อถือ ในการบริหารกองทุนและควรเพิ่มดอกเบี้ยเพื่อจะได้นำมาบริหารกองทุนเพิ่มอีก เพราะดอกเบี้ยต่ำเกินไป และ ควรจะมีบทลงโทษที่เคร่งครัด เช่น ในเรื่องชำระคืนเงินดอกเบี้ยผู้ใดส่งดอกเบี้ยล่าช้า ระเบียบกำหนดไว้ส่งล่าช้าปรับร้อยละ 0.5 บาท แต่คณะกรรมการไม่ทำตามระเบียบที่กำหนดไว้

2. การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ ผู้วิจัยคิดว่า คณะกรรมการควรกระจายการทำงานให้ครบทุกท่าน อย่าให้คนใดคนหนึ่งรับผิดชอบคนเดียว เช่น การทำบัญชี และ

เรื่องการทำบัญชีกองทุน คณะกรรมการบางรายไม่เข้าใจ เราควรจัดอบรมเพิ่มเติม เพื่อจะได้เข้าใจทุกคน

3.การนำเงินไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโพธิ์ผู้วิจัย คิดว่า สมาชิกบางรายนำเงินไปลงทุนที่ไม่เหมาะสมเท่าที่ควร และกลุ่มอาชีพบางราย ต้องการความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำมาประกอบอาชีพ ควรมีการฝึกอบรม ฝึกทำจริง ไปดูงาน หรือเชิญวิทยากรมาแนะนำ เพื่อสมาชิกจะได้มีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ

บรรณานุกรม

- กองทุนเพื่อสังคม, สำนักงาน. 2544. ชีวิตชุมชน. (มีนาคม-มิถุนายน 2544), กรุงเทพฯ.
- กรมการพัฒนาชุมชน, สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน. 2544. ปู่อาวีสักนากองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกรียงไกร พันธุ์เพชร. 2545. “สุริยะฉายไฟชุมชนชีวิตธุรกิจไทย ฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจ.” ไทยรัฐ. 15 มกราคม 2545, หน้า 8.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงาน สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด และ อำเภอ เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี.
- . 2544. คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- . 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2,3) พ.ศ. 2544, ฉบับที่ 4 2545. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองโพธิ์. 2544. ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หนองโพธิ์. นครราชสีมา.
- ดอกสะแบง. 2545. “หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน”. ไทยรัฐ. 21 พ.ค. 2545, หน้า 7.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการ และการประเมินโครงการ. นครราชสีมา.
- รัตนา เจริญชัย. 2544. ถอดรหัส “กองทุน” ระดับหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ : ฝ่ายเผยแพร่งานวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สถาบันราชภัฏ. สำนักงาน. 2545. เอกสารประกอบการเรียนชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิศนัยของการพิมพ์.
- การวิจัยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1 นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดัก จำกัด.